

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a *SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT* Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egy ivnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknek minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknek:

egész oldal ... kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.—
fél oldal ... kor. 16.— | nyolczad oldal ... kor. 4.—

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulatnak.

A keresztény szellemű nemzeti nevelés.

Sokszor kétségbe esünk a jövő fölött. A magyar embernek különben nemzeti sajátsága, hogy a súlyos helyzetek nyomasztó hatása alatt egyideig tetlenül, látszólag veszedelmes nemtörődomséggel tűri, hogy a feje fölött tonyosuljanak a vészthozó fellegek: de a mint életerét éri a tamadás: föllángol szívében a ragaszkodás az ősi erényekhez és lelkesedéssel, kitartással munkához fog. És ebben a munkában azután megmutatja azt, hogy Árpád ivadékaiban van erő, tehetség és mindenek fölött kitartó és megbízható tevékenység a veszedelmek elhárításához, a jobb jövő kivívásához.

A társadalmi bölcselelők, kiknek ítéletében őszinteség és igazi hazaszeretetet jut kifejezésre, kivétel nélkül nyomasztónak mondják a magyar nemzeti társadalom közállapotait és ezeknek az állapotoknak, közmegegyezés szerint, alapokat a nevelésben keresik. Igazuk van. Nevelésünk letért az igazi nemzeti nevelés útjáról. Idegen szellem, idegenszerű fölfogás vezetí közoktatásunkat, a mely lehet új, lehet modern, de csak magyar nemzetinek nem nevezhető. Idegen talajon termelt ideák, eszmék vak eszközeivé tettek nevelésünket. Nevelésünk ősi rendszerét kiesinyelve, gúnyolva, divatszerezéssel változtatjuk, cserélgéjük a rendszereket; komoly megítélés nélkül, a divatos haladásnak adózók diéséreteitől elkábulyva nem látjuk, hogy ősi nemzeti elvek, ideák nélkül *idegent* nevelünk a nemzeti nevelés szent hajlékában.

«A kereszt foglalta el és a kereszt tartotta fönn e hazát.» Ez oly elv, oly történelmi igazság, melyet a magyar nemzeti nevelés alapvető feltételül kell, hogy valljon minden, igazán magyar pedagógus. De mit tapasztalunk? A keresztény hitélet ápolása, a keresztény vallásos meggyőződés nevelése vagy épen gyöngé helyét foglal el, vagy teljesen hiányzik a mai nemzeti nevelés fogalmában.

Krisztus, mint elv, nem képezi ma már a nemzeti nevelés főelvét. Sőt nem modern pedagógus az, ha még oly szakképzett nevelő is az illető, ha annak a nevelési rendszernek a híve, mely a nevelés keresztény szellemében keresi élető forrását a magyar nemzeti nevelésnek.

S mert ez az uralkodó nézet: ezé a hatalom és a diésőség a nevelőpályán. Ezért kerülnek ki az iskola falai közül oly nemzedékek, melyekben nincs nemzeti idealizmus, nincs eszményi lelkesedés a szépért, és igazért és mely nemzedékekbe alig vethető egy jobb jövő reménye.

Vissza a kereszthez, a magyar nemzeti diésőség és haladás igazi forrásához! Legyen érdem az, ha a nevelő keresztény szellemben oktat és nevel; de nemcsak, legyen ez szent kötelessége minden magyar tanítónak; mert csak úgy nevelhet multjához hű és a nemzeti haladást a köztevékenység minden terén őszintén szolgáló, buzgó, értelmileg képzett, szívében nemes honpolgárokat.

Mentsük meg az idegen szellemtől, az idegen fölfogásoktól a magyar nemzeti nevelést és ezzel megóvjuk közoktatásunkat az úgynevezett modern nevelés kísérletezéseinek veszélyeitől, a mely veszélyek immár nem muló természetű tünetek, hanem a nemzet életerét emészto jelenségek.

Ez az az idő, a midőn ősi erényünk, hogy tömörülünk a vészthozó fellegekkel szemben; ez az az idő, a midőn szent kötelességünk erőt, tehetséget és főleg igazi munkát áldozatul vittü a hazaszeretef oltárára. Ne késsek tehát senki a reá varó kötelességek teljesítésével.

Az első föladat: megvédelmezni a hitvallásos iskolákat a «modern» kulturpolitikusok tamadásaiival szemben, a mely tamadások oly erőteljesek és e mellett oly alattomos módon törnek intézeteink ellen, hogy a vedelmet nemcsak az iskolák föntartásához való szívós ragaszkodásban, hanem főleg intézeteink benső életének a kor viszonyainak megfelelő fejlesztésében kell, hogy találjuk.

Ez utóbbi tekintetben ismétleten és ismétleten

az utókor mely halajára utalunk bár Hornig Karoly veszpremi püspök, az első egyetemes magyar kath. tanügyi kongresszus elnökeivel szemben azért, mert megalkotta a milleniumi évben a nagymélt. püspöki kar hozzájárulásával a magyar kath. tanítók országos bizottságát és azzal kapcsolatosan a kath. tanügyi tanácsot. Ez az a testület, a mely erős vára e hazában a keresztény szellemű nemzeti nevelésnek. Ettől a testülettől várható minden kezdeményezés, minden eredményes munka kath. népoktatási intézeteink benső életének intenzív fejlesztésére. És tudunkkal ez a testület éber tevékenységgel dolgozik. Működése iránt évről-évre nagyobb bizalmat tanúsít a nagymélt. püspöki kar is. És ez sokat jelent. Mert az egyházi főpásztorok bizalma elismerése e testületnek, mint oly intézménynek, mely a nagymélt. püspöki kar megbízásából működik s melynek ezelja: a nagymélt. püspöki karnak kath. népoktatásügyi kérdésekben részint fölhívásra, részint saját kezdeményezéséből javaslat-szerű előterjesztéseket tenni; a kath. tanítók egységét képviselni és bennük az igazi kath. szellemet ápolni; a kath. népoktatásügyi jogainak és érdekeinek, valamint a kath. pedagógiának védelmében az egyesülésben rejlő erőt érvényesíteni; végül a nagymélt. püspöki kar és a kath. tanítóság között közvetítő szery gyanánt szolgálni.

Ezeknek a czeleloknak szolgálatában a bizottság:

a) a kath. népoktatásügyi intézetek intenzív működése érdekében szükséges általános szervezési, nevelés- és módszertani kérdéseket szakszerűen megvitatta;

b) a kath. népoktatási intézetekben használandó tankönyveket megbírálja;

c) a kath. intézetek és tanítók jogait nyilvántartja és az ezekre vonatkozó reformtörekvéseket a kath. egyház szellemében irányítja;

d) a nagymélt. püspöki kartól a kath. tanítók egyetemességéhez szakszerű véleményezés végett utalt kérdésekben kath. tanítói kongresszusokat előkészít, rendez és azoknak határozatait a nagymélt. püspöki kar elé juttatja;

e) a kath. tanító-egyesületekkel főtartott érintkezés által az egységes kath. tanítói közszellemet és együvetartozás érzetét szilárdítja;

f) a tanítók erkölcsi és anyagi érdekeit elősegíti.

Egy másik föladat, hogy megteremtjük az erős kath. tanító-egyesületi életet. Az egyesületi élet ma már életszükséglete minden haladásnak. Nemcsak hogy tömöríti az erőket a közös czelelok, eszmék megvalósítására, hanem kohója a tartalmas önképzésnek s így az erők kifejlesztésének. Valóban, az igazi hivatásszeretet iskolája a jól vezetett és hatásosan működő tanító-egyesület. De mindehhez pénz is szükséges.

Ha tanítóságunk kedvező anyagi helyzetére hivatkozhatnánk, legtermészetesebb forrásnak jelölhetnők meg a tagok tagsági díját; de megfordítjuk a dolgot. A tanító a közjónak hoz áldozatot egyesületi munkásságával, ennek kapcsán

egy ideánk van: a kath. tanítók országos bizottságának, a kath. tanügyi tanácsnak, valamint az egyházmegyei kath. tanító-egyesületek működésének föllendítéséhez, intenzív munkásságához, mely a kath. nevelésügy benső föllendülését jelentené, anyagi forrásul — üresedés esetében — adományoztassék egyik apátság jövedelmé. A történelem azt tanítja, hogy a nagy Pázmány a nagy-szombati egyetem költségeinek ellátására a szegszárdi apátság jövedelmét adományoztatta. Ma körülbelül olyan viszonyok között élünk, midőn a kath. szellemű nevelés hasonlóan küzdelmes viszonyok között van s a lelkes munkásság érvényesítéséhez szükséges anyagi eszközök nélkül, pusztá szavakkal, tehát tettek nélkül, csak ölbe tett kezekkel védekezünk, a mi nek sikere meg csak nem is remélhető.

Nem kevésbbé fontos föladatunk, hogy a keresztény társadalom élénk érdeklődését és áldozatkészségét a kath. nevelés és oktatásügy iránt főtartsuk és fokozzuk.

E czelelra alkossuk meg az eszmében már fölvetett «Szent Gellért magyar katolikus iskola-egyesületet». Egy ily jól szervezett egyesület nemcsak az anyagi erőt hozná össze a kath. iskolák fejlesztéséhez, hanem üdvös szolidaritást teremtene az egyházi és világi tényezők között a keresztény szellemű magyar nemzeti nevelésügy mindennemű érdekeinek védelmére.

★

Igazi benső örömmel olvastuk a lapokban, hogy a nagymélt. püspöki kar a legutóbbi konferencián kiváltképen tanügyi kérdésekkel foglalkozott és véglegesen döntött a kath. tanügyi tanács által föliratilag előterjesztett tantervi, iskolaszabályzati és egyéb, a tanítók nyugdíját és fizetését érintő ügyekben.

Ime a főpásztorok apostoli példája, hogy itt a cselekvés ideje.

Fogjon munkához a keresztény hazafias nevelés előmozdítására hivatott minden tényező, hogy a nevelés és oktatás ősi alapjait megerősítve, hitben erős és épen ezért hazáját szerető, tetteiben hazafias magyar nemzeti társadalmat nevelhessünk.

Az Üdvözítő föltámadt! Alleluja. Támadjon föl szívünkben is az Üdvözítőnek eszményi tanítói példája. És e példát szilárdul követve cselekedjünk, dolgozzunk, hogy a keresztény szellemű nemzeti nevelés jövőjét biztosítsuk.

Ember Karoly.

A magyarországi latin és görög szertartású róm. kath. népiskolák tanterv-javaslatára vonatkozó birálati észrevételek.

Közlő: *Számbovovszky Részó.*

A kath. népiskolák tanterv-javaslatára már évekkel ezelőtt fölterjesztett a nagym. püspöki karhoz. Mivel a tanítóegyesületek mindjobban sür-

getik az új tanterv megjelenését, a magyar kath. tanítók országos bizottságának Tanügyi Tanácsa, mint a magyar kath. iskolák fejlődésére felügyelő főnöke, kilépett várakozó állásából s fáradhatatlan egyházi elnöke: *dr. Steinberger Ferenc* útján egész hódolattal kereste meg a nagym. püspöki kart, hogy a beterjesztett tanterv-javaslatot nagybecsű észrevételeivel leküldeni kegyeskedjék. A nagym. püspöki kar készséggel tett eleget a tanítóság kérelmének s visszaküldte a tanterv-javaslatot. A Tanügyi Tanács kiadta azt egy bizottságnak s előadóul fölkérte: *Dreiszigler Ferenc* kalocsai képzőtanárt, az országos bizottság egyik titkárát, mint a ki e tanterv-javaslatnak 1896-ban is előadója volt.

A bizottság megkezdte működését s annak addigi eredménye: *a gazdasági ismélőiskolák revideált tanterve*, melyet a jubiláris közgyűlés egyhangúlag elfogadott s egyházi elnöke által megerősítésre a nagym. püspöki karhoz f. é. január 19-iki postakelettel fölterjesztett.

A mindennapi iskolák tantervére vonatkozó véleményeket a kiküldött bizottság tagjai 1903 február 28-iki tanácsülésre terjeszték be.

A Tanügyi Tanács határozata értelmében ezen bírálati észrevételeket a «*Népmérvelő*»-ben ki nyomtatják s az 1896. Esztergomban megjelent tanterv-javaslatnál alapos tanulmányozhatásra megküldik minden egyes tanácstagnak. A f. é. keresztjáró napokon megtartandó ülésen pedig a Tanügyi Tanács a fölterjesztendő tanítástervezetet véglegesen megállapítja.

A kiküldött bizottsági tagok bírálati észrevételei a következők:

I.

Nagys. és Főtiszt. Apátkanonok és Elnök Úr!

Kegyes megkeresése folytán, bár sokoldali elfoglaltságomra hivatkozhatnám, mégis megteszem szerény észrevételeimet a hittani tárgyaknak, hozzám e czélből küldött mindkét szertartású népiskolák számára revideált tantervére nézve, szorosán tartván magamat azon utasításhoz, mely szerint a többi tárgyak átnézését mások fogják végezni.

Föladatom tulajdonképen az lenne, hogy mint írni méltóztatott, a 6—8 év előtti revideált katolikus népiskolai tanterv hittani részét átnézzem, véleményemet erről írásba foglaljam és azt már e hó 28-ára Nagyságodnak megküldjem.

Ki kell jelentenem, hogy e megbízatásomban tisztán lelkelem sugalmát követem s felül emelkedve a személyes érdekeken, csakis az ügynek akarok használni s a mennyire tőlem telik, a népiskolai hitoktatás továbbfejlesztését az alábbiak által lehetőleg elősegíteni.

A nagyméltóságú püspöki karnak még jelenleg is alkalmazásban levő mindkét szertartású katolikus népiskolák számára szerkesztett tanterve nemcsak a hittan, de egyéb tárgyak tanításánál is hasznos szolgálatokat tett a múltban, s tesz

még a jelenben is, ha nem hiányzik a kezelő hitoktató és tanítóban a jóakarát és ügybuzgóság azoknak a pótolható hiányoknak eltüntetésére, melyek a fejlődő szükségletek és viszonyok miatt benne mindinkább érezhetőbbekké válnak. Megvallom, nekem ezen régi tantervben körvonalazott hittanítás most is jobban tetszik, mint az, mely a revideált tervezetben foglaltatik, azért, mert a régiben jobban érvényesülnek a didaktika elvei, különösen, hogy minden osztály tananyaga valami befejezett egészet képezzen és az első osztályban a tananyag lényegére, mint alpra fektetessenek a felsőbb osztályokban mindig bővebb és bővebb terjedelemben tárgyalandó, de mindig tökéletes egészet alkotó ismeretek. Minek a gyakorlati életben az a haszna is van, hogy azok a szegény gyermekek, a kik mostoha életviszonyaiknál fogva a népiskola felsőbb osztályaiba nem járhatnak, a lényegesebb tudnivalókat mégis összefüggő egészben elsajátíthatják. Határozott előnye én szerintem a régi tantervnek az is, hogy a magasztos hittani célok elérésében figyelembe veszi a családnak ez idő szerint annyira megbízhatatlan voltát, s azért a hitelemzők és tanítók köteleességévé teszi pótolni mindazt, a mit a család e tekintetben megteenni elmulasztott. Miből nemcsak az következik, hogy a hitoktatónak a tanítóval karöltve kell működnie, és megfordítva, a tanítóknak a hitoktatóval, hanem az is következik a mondottakból, hogy az elemi iskola többi tárgyai mind a vallástanítással szoros összefüggésben kezeltesse, s a mit a hitoktató egyfelől épített, azt az ellenkező eljárással a tanító le ne rontsa.

Én kezdettől fogva a csoportosításnak híve voltam, vagyok és leszek is, mert azt tapasztaltam, hogy a mi osztatlan népiskoláink hitoktatói a tantervben fölölelt tananyagot a csoportosítás tanelvének szem előtt tartásával mindig könnyebben és több sikerrel dolgozták föl, mint különben; ehhez pedig nem kell egyéb: egy kis jóakarát, kevés szorgalom és tanulatásnál, no meg egy jól megszerkesztett «*katekizmus*»-nál, mely a csoportosítás tanelvének alapján készült, s ennek kapesán a bibliát, szertartást, egyháztörténelmet, Palesztina földrajzát stb. stb. magában foglalja, természetesen a népiskola korlátozott igényeinek megfelelőleg, röviden és világosan. S ha mindenütt hitoktatók taníthatnák a katekizmust, hát én akkor az elemi iskolásgyermekek kezébe könyvet nem is adnék, de miután ez nincs és nem is lehet így, azért leginkább a vallás tanítását kezelő tanítók miatt hittani kézikönyvnek használatát, az első osztályt kivéve, szükségesnek tartom s ebből folyólag a csoportosítás tanelvére helyezkedve nem oszthatom azt a nézetet, mely a revideált tantervben is érvényesült, hogy t. i. az I. és II. osztályok a vallásos élet tárgyainak oktatása alatt szintén együtt tanítandók, mert bár igaz az, hogy az egész előadott tananyagot csak a felsőbb osztálynak kell elsajátítania, míg a kisebb (kijelölt) rész az al-

sobb osztálynak marad: mégis igen nehéz vagy talán lehetetlen is ezen beosztás mellett az I. osztályban oly alapot adni, melyre később építeni lehessen, vallási tekintetben sokszor egészen tájékozatlan gyermekeket legalább is annyira kioktatni, hogy a legegyszerűbb ismereteknek a túlfelhettetés veszélye nélkül juthassanak birtokába. Azért én az osztályok csoportosítását a hittan kezelésénél imigyen szeretném megállapítani:

Tárgy	Osztályok					Heti órák száma
	I.	II. III. IV.	V.	VI.		
A vallásos élet tárgyai	1	2		1		4

A tananyag terjedelmét pedig csoportok és hónapok szerint a következőleg foglalom össze:

September. I. osztályban csupán hallás után: Keresztvétel, Miatyánk, Üdvözet. Kibez imadkozunk; hol van Isten? Kik laknak vele a mennyben?

II., III. és IV. osztályokban: Istenről és tulajdonságairól. Szentháromság. A világ teremtője és fontartója Isten. Az angyalokról. Első emberekről és az eredeti bűnről. Biblia. Vízözönig.

Október. I. osztályban: reggeli-, esti imádság. Isten tulajdonságairól. Szentháromság.

II., III. és IV. osztályokban: Miért teremtette Isten az embert? Hogyan érheti el az ember ezt a kettős boldogságot? A hitről. Szükséges voltáról. Az apostoli hitvallás. Milyen parancsolatokat kell megtartanunk? Mily malasztesszközökkel élni? Ki parancsolja ezt? Ki Jézus Krisztus? (II—III. ág.) Biblia. Vízözöntől Mózesig.

November. I. osztályban: A teremtésről. Ima a szülőkért.

II., III. és IV. osztályokban: Jézus születése — élete — szenvedése — halála — feltámadása; mennybemenetele — utolsó ítélet. Szentlélekről. Bibl. Mózes. A zsidók a pusztában. Az ígérlet földjének elfoglalása. Jób és a bírák.

December. I. osztályban: Az angyalokról, az első emberekről Jézusig. Megfelelő bibliai történetek (angyal jelenésekkel.)

II., III. és IV. osztályokban: IX.—XII. ágazatok, az egyház, bünboesánat, feltámadás, örök élet. Bibliából. A királyok története, Izrael népének meghasonlása. Proféták. (Hés, Jónás, Elizeus.)

Január. I. osztályban: Jézus születése. (Bibliai alapon.)

II., III. és IV. osztályokban: A tízparancsolat. Biblia. Tóbiás, Dániel. A zsidónép további története Jézus születéséig.

Február. I. osztályban: Jézus élete — szenvedése — halála.

II., III. és IV. osztályokban: Az 5. parancsolat. Bün, erényről szóló tanítás. A malasztrol és szentsegekről általában. Jézus születésétől nyilvános föllépéséig.

Március. I. osztályban: Jézus feltámadása, mennybemenetele. Utolsó ítélet.

II., III. és IV. osztályokban: A keresztség, bérmlás, Oltáriszentség. Biblia. Jézus életének legszébb és tanulságos eseményei a példabeszédekig.

Április. I. osztályban: A túlvilágról. Szent lélek. (Lázár és a dűsgazdag.)

II., III. és IV. osztályokban: A bűnbánat szentsege. Bucsú. Jézus példabeszédei, utolsó útja Jeruzsalembe, utolsó vacsora. Szenvédése, halála. Az első áldozás.

Május. I. osztályban: Az anyaszentegyházról.

II., III. és IV. osztályokban: Utolsókenet. Egyházi rend. Házasság. Szentelmények. Imádság. Biblia. Jézus feltámadása, mennybemenetele. A Szentlélek eljövetele. Az apostolok cselekedetei. Minisztrálás.

Június. Általános ismétlés.

V. és VI. osztályban a katekizmus és a bibliából az alsóbb osztályokban tanultak átismétlése a végből, hogy a gyermekek maguknak átnezetet szerezzenek a tanultakról, vagy azokat kiegészítsék; de ezzel kapcsolatban az egyházi szertartások ismertetése is fölyveendő az egyháztörténelem vázlatos tárgyalásával és Palesztina földrajzával együtt. A katekizmussal párhuzamosan külön e célra készült katekizmus alapján az egyik évben a szertartástan, a másikban az egyháztörténelem és Palesztina földrajza, vagy pedig, a mit a csoportosítás tanlvenél fogva meg jobbnak gondolok, mindezen ismeretek a káteban előforduló igazságok szerint egyszerre is tárgyalhatók, pl. a szentmise értelmezését szépen össze lehet kapcsolni azoknak a szertartásoknak a magyarázatával, melyek a szentmisénél használatosak; a miseruhák színei és ezek jelentősege, a szentmise hajdan az üldözések idejében, a katakombák. Ma már szóba sem jön a Mendlik-féle katekizmus, mely 1859-ben Budán jelent meg és a mely nálunk úttörője volt a csoportosító rendszernek, mely főleg az osztatlan elemi népiskolákban tagadhatatlan előnyöket nyújt. Nem lehetne-e ezen most is értékes könyv nyomán általam előadottak figyelembe vételével megírtni azt a kátét, melynek sikeres használatára osztatlan népiskoláinkban alapos remény kínálkozik!? Nem volna-e helyén a nagyméltóságú püspöki kart, osztatlan népiskoláink ezen specziális szükségletére figyelmesse tenni, most, midőn a kate reviziója az ő megbízásából folyamatban van?!

Az ismétlőiskolában, mint már a nevezet is mutatja, a gyermekek a hat évi folyam alatt tanultakat ismétlik és főleg a vallásos gyakorlatok által megszilárdítják. Azért én az ismétlőiskolásoknál nagy súlyt helyezek arra, hogy a vallási gyakorlatok u. m. az imádság, vásár- és ünnepnapokon szentmise és szentbeszéd hallgatása, a gyakori gyónás és áldozás a napirendről le ne kerüljenek; sőt ellenkezőleg, a hitoktatóknak azon kell lenni, hogy ezen ájtatossági gyakorlatok a

megérdemlett ápolásban részesüljenek; mi több, a végből a serdült ifjúság kebelében vallásos társulatok létesíttessenek, minő pl. a tiszteletré méltó Mária-kongregáció, vagy a püspöki kar által annyira sürgetett keresztény ifjúsági egyesületek.

Egyebekben a vallásos élet tárgyaira nézve egyetértek a revideált tervezettel és ha jóakaró észreveteleimet nem sikerült eléggé kidomborítanom, tulajdonítsa Nagyságod az idő rövidségének és sokoldalú elfoglaltságomnak.

Kiváló tisztelettel

Pécsen, 1903 február hóban.

Döbrössy Alajos m. k.,
tanfőkepző-intézeti igazgató.

II.

Mélyen tisztelt Tanügyi Tanács!

A múlt 1902. év április 22-én tartott üléséből a tisztelt Tanács elrendelte a kath. népiskolák tanterve — már többször átnézett és javított tervezetének — revideálását; s a revideáló-bizottság egyik tagjaul engem is kiküldeni sziveskedett, egyrésztől felette nehéz, másrésztől igen könnyű feladatot bízott reám.

Igen nehéz és felelősségteljes e feladat, mert egy olyan jó tantervet adni a kath. népiskoláknak, a melyik nyújtván az elemi s általános alapismeretek eszenciáját, s azt oly mértékben nyújtani, hogy a míg az felöl minden nélkülözhetlen ismeretet, a zsenge értelem határait túl ne szárnyalja; vagyis legyen mindenben reális, minden részletében kerek egész és még sem túlterhelő, s így a katolikus szellemű nevelés, helyes módszeres feldolgozhatóság és minden egyéb kívánalomnak megfelelően, mindenben megállja a kritikát, nem csekély feladat!

De másrésztől könnyű a feladatom, mert az előttünk fekvő tervezet katolikus tanügyünk egyik kiváló és hangyaszorgalmú módszerészének, Dreisziger Ferencnek mindenre kiterjeszkedő, gondolkodó agyából került ki: a ki mélyre vetvén alapos, szép tudását, iparkodott azt úgy összeállítani, hogy abban a szakbizottságnak a gyakorlat tüzen átszűrt nemes idealizmusa a mai kor követelményeivel mindenben megegyező legyen.

Mint hogy azonban a természetben nincs tökéletesen egyenlő két falevél sem, így az emberi észnek és felfogásnak tekervényes utai sem járhatnak mindenben egy csapáson. Ezen alapigazság erejét érezve, a különben kitünő szakértelemmel megalkotott tanterv-javaslatához (tervezethez) a következő általános megjegyzéseket fűzöm.

Valamint nem tartom reálisnak, észszerűnek, igazságosnak — keresztülvihetőnek meg éppen — az országos közoktatási tanács által kidolgozott s az államkormány által legközelebb kiadandó egységes, maximális tantervet, mert az olyan álláspontot foglal el, a mi nagyon erősen emlékeztet a zöld-asztal száraz bölcsességére, a melyik nem ismeri az iskolai élet igazi

belső világát, nem ismeri a zsenge népiskolai apró népség elmebeli befogadó képességét, nem számol egy zsufolt, osztatlan népiskola tanítójának cselekvési, fizikai képességével, a kinek a nevelve tanítás terén igazi mesternek, művésznek kell lennie, hogy belső tartalommal bíró számottevő taneredményt tudjon elérni, s így az ilyen tanterv sem nem észszerű, sem nem igazságos, mert olyant követel, a mi merőben képtelenség.

Mert kérdelem először, vajjon észszerű, vagy szükséges-e, vagy lehetséges-e egy osztatlan falusi népiskolától oly mérvű tananyag-feldolgozást várni vagy követelni, mint a milyent egy minden tekintetben kedvezőbb viszonyok között levő városi osztott elemi iskola elérni és feldolgozni képes? S vajjon másodsor igazságos-e s egyáltalában szükséges-e egy zsufolt népességű, egyes, osztatlan népiskolától a törvényben ugyan nyolez, de a valóságban hat-hét hónapra zsugorodott csekélyebb tanidő s a nehézkesebb beiskolázás mellett, ugyanazon tananyagának egészben való feldolgozását és megrögzítését várni, vagy követelni; a mi az osztott népiskolánál tíz havi tanidő alatt hat tanító végez el? S ha még hozzá vesszük fentiekhez azon nem is csekély időmennyiséget, a mi osztatlan iskoláknál a csendes foglalkoztatások kellő előkészítése, de különösen azoknak számon kérésére fordítatik s a közvetlen foglalkozásokra fordítható időből kell levonni; tisztán áll előttünk a torzkép, a mihez, azt hiszem, nagyítóüveg sem kell.

Azonképen nem tartom egészen helyesnek a külön-külön tantervek kiadását sem, mert ezen elv mellett hat különböző tantervre lenne szükségünk, t. i. külön 1—2—3—4—5—6 tanító által vezetett iskolák számára. Már pedig ennyi sokféle tanterv között a szigorú határvonalokat megvonni valóban akadémikus jellegű, igazi művészi munka lenne; s ki tudná előre kiszámítani, hogy az eredmény nem esal-e ütvestöbe?

En a jelzett két irányzatot összeegyeztetni s egy harmonikus egészsze kívánnám olvasztani olyképen, hogy a katolikus népiskolák számára kiadandó tanterv egységes legyen ugyan, de oly formán, hogy abban minden osztályban, vagy mondjuk csoportban, minden egyes tantárgynál párhuzamosan, egymás mellett jelöltessék meg először azon minimális tananyag, a mely a legkedvezőtlenebb viszonyok között levő egyes, osztatlan népiskolánál is keresztül viendő és keresztül vihető; s nyomban utána következzen azon maximális tananyagmennyiség, a mit a hat tanító által vezetett hatosztályú osztott elemi iskolában sikerrel feldolgozni lehet és kell.

A többi, t. i. 2—3—4—5 tanító által vezetett iskolák tantestületeinek szakképzettsége és ügybuzgósága aztán az ilyen tanterv mellett meg fogják találni azt a helyes és igazságos mértéket, a mit ők betartani s a mit tőlük megvárni lehet és, kell is. Az ilyen tantestületekkel bíró iskolák aztán a kiadandó és zsinórmértékül szolgáló tanterv nyomán, maguk állítják össze helyi

reszletes tantervüket. Mert különben is a fölött vitatkozni, hogy minden iskolának amúgy is saját helyi részletes tantervvel kell bírnia, ma már túlhaladott állaspont lenne; mert hiszen ilyen nélkül az iskola munkája tevénytelen kapkodással, ötletszerűvé válnék.

Fentebb hangoztatott általános elvek kapcsán, nem csak a saját, hanem a tárgyat alaposan megvitatott Egyesületem kialakult véleménye szerint is: adjunk a katolikus elemi népiskolának olyan egységes tantervet, a melyekben párhuzamosan legyen egymás mellé állítva a minimális követelmény és a maximális lehetőség, vagyis azon határ, a meddig a leendő értelmes honpolgár életszükségletét tartva szem előtt, a 12 éves gyermek-ember szellemi erejének túlterhelése nélkül a szükséges ismeretek közlése terén elmenni lehet és kell.

Egy ilyen tanterv meg fog felelni az észszerűség törvényeinek, s e mellett reális s így keresztül vihető s igazságos is lesz: mert az osztatlan iskolák tanítóitól — a minő legtöbb van az országban — nem fog keptelen lehetetlenséget kívánni. Nem kell attól tartani, mintha talán ez ellányhulást okozna, sőt inkább tüzelni fogja az önértékes osztatlan iskolai tanítót arra, hogy szorgos munkával — ha lehet — jóval többet végezzen, mint a mennyit az igazságos mérték szerint tennie kellene, mert ez érdeme lesz. Holott a mai maximális, egységes tanterv csak eleséggeszti, mert azt a legnagyobb erőfeszítés mellett sem képes feldolgozni.

Ezek után áttérek a részletekre.

1. *Az elemi népiskolai hitoktatás* tananyagának meghatározására, vagy annak bonczolgatására nem vállalkozhatom, mert mi, világi tanítók — bármily szeretettel és gondossággal csügünk is növendékeink vallás-erkölcsi életének fejlesztésén és képzésén — a vallás-oktatás terén laikusok vagyunk, s itt e téren mi, magunkra hagyatva, melyreható, tökéletes munkát nem végezhetünk. Ennek a nagyfőntosságú kérdésnek alapos megoldása a lelkeskedő papságnak hivatászerű, szép feladatát képezi.

Miért is vagyok bátor a t. Tanácsnak ajánlani, hogy tiszteletteljesen kérje föl a nagyméltóságú Püspöki kárt, miszerint úgy, mint pl. a «Rozsnyó-egyházmegyei Főhatóság» által az egyházmegye területén a vallásoktatás teljes vezetése, rendeltetileg a lelkészek kötelességévé tétetett, intézkedni kegyeskednék, hogy ez az egyedül észlelhető vezető rendelkezés országosan megoldassék.

2. *A lakóhely ismeretek* (beszéd- és értelemgyakorlatok). Ez a nem is tantárgy, hanem olyan kedves valami, játékszerű, ismeretközlő cseveges, különösen az osztatlan falusi iskolák életében valóságos kincsébánya, mert a míg egyrésztől ez elbreszti föl a szumvadó lelki erőket, ez hozzá működésbe a szűkebb szellemi látkörű, falusi aprónépség észrebevé, gondolkodó, érző és akaró tehetéseit; s ez tanítja meg a gyermeket beszélni, érezni és cselekedni, másrésztől

e tárgy keretében ügyes kezelés mellett sok hasznos és szükséges ismeret közölhető. *Azért a tantárgy fontossága a tantervben különösebben is hangsúlyozandó.*

E tárgy anyagvázlata a tervezetben nagyon helyesen van összeállítva, csupán a hét napjait az első és a hónapok neveit és az évszakokat a második osztály anyagába, mint szükséges ismeretét kívánnám fölvenni.

3. *Az írás és olvasás* anyaga a tervezetben úgy az osztatlan, mint az osztott iskolai részben a józan tanítási elvek mértékének mindenben megfelel.

Nem tartom azonban feleslegesnek e helyen megemlíteni, hogy kiadandó tantervünkben, az oly sok helyen, többi között Kassa sz. k. város összes elemi iskoláiban bevezetett és kitűnően bevált *phonomimika* alkalmazása, illetve bevezetése a katolikus elemi népiskolák tanítóinak figyelmébe ajánlatssek.

4. *Nyelvtan és fogalmazás*. Az osztatlan iskolák számára a tervezetben fölvetett nyelvtani anyagot soknak és nagyon rendszeresnek s így kivihetetlennek, de még szükségtelemnek, sőt a végezel hátrányára károsnak is találom. Ez az állásfoglalásom első pillanatra talán visszatetszést fog szülni, de a gyakorlati iskolai életből merített megokolásom után, reményem, egyet fog érteni velem a n. t. Tanács.

A nyelvtan tanítás, de nem a rendszeres, hanem a gyakorlati, azért nagyon fontos, mert megtanítja a népiskola tanulóit arra, hogy gondolataikat szóval és különösen írásban helyes formák szerint tudják kifejezni; vagyis a közéletben leggyakoribb és legszükségesebb kisebb fogalmazványokat, mint levélke, levél, nyugtá, számla, szállító-levél, utalványlap, bizonyítvány, kötelezvény és kisebb szerződéseket, idegen segítség nélkül, önállóan képesek legyenek megírni.

Önkényt következik tehát ebből, hogy a *nyelvtan-tanítás nem öncél, hanem csak eszköze a fogalmazásra való készségnek.*

De mit tapasztalunk a mai napság öncél gyanánt kezelt túlhajtott nyelvtanozás nyomán? Azt látjuk, hogy a kis falusi gyerekek a rendszeresen keresztül hajtott nyelvtanítás kapcsán megtanulják a szó és mondattant, ügyesen ragoznak, a szóképzésről is bírnak fogalommal (elméletileg); szóval szépen perdülnek a nyelvtani szabályok, folyik az elemzettetés; de írásbeli dolgozataik hemzsegnak a helyesírási és mondatkötési hibáktól s önállóan még egy levélkét vagy nyugtát sem képesek kiállítani; a mi csak abban leli magyarázatát, hogy tanítószagunk a csekély belső értékkel bíró nyelvtani brillirozás túlhajtása miatt, nem elég gondot és időt fordít a végezelra, t. i. a helyesírási és fogalmazásra.

Hogy ez a vizsás állapot megszűnjék s megközelítsük s majd elérjük az igazi célt: én azt ajánlom a n. t. Tanácsnak, hogy mondja ki, miszerint a *nyelvtan-tanítás nem öncél, hanem*

a helyesírás és fogalmazásnak csupán eszköze; azért ne a túlhajtott rendszeres nyelvtanításra, hanem a helyesírás és fogalmazásra helyeztessék a fősúly; vagyis a legszükségesebb szó és mondatkötés közlése után, leginkább az olvasmányok alakú tárgyalása, a fogalmazási gyakorlatok előkészítése és a kész írásbeli dolgozatoknak mindenkor a gyermekekkel együtt végzendő kijavításánál közölje és gyakorolja be a szükséges helyesírási és mondatszerkesztési ismereteket. Csak az ilyen nyelvtanítás lehet intenzív és eredményes s csak így fogunk nevelhetni helyesen gondolkozó, hibátlanul író és jól fogalmazni tudó nemzedéket.

A nyelvtan anyagának földolgozása körül, ha helyes a most körvonalozott módszer az osztatlan iskoláknál — akkor föltétlenül helyes az osztott iskoláknál is. — Itt azonban a főntebb jelzett főzél folytonos szemmel tartása mellett — a rendelkezésre álló bőségesebb idő, mely különösen a középiskolákba tömegesebb átlépésre való tekintetből — a tervezetbe fölvett és rendszerbe foglaló teljes nyelvtani anyagot föl lehet dolgozni. Ennél is igen fontosnak tartom, hogy a középiskolákba átlépésnél sűrűn emlegetett zavarok kikerülése végett, a nyelvtani terminustechnikusok országos szervezett egyöntetűen állapításának meg. (Pl. tárgy = mondattárgya — cselekvéstárgya — kiegészítő; vagy felmult = aligmult = történetimult stb. stb.)

5. A földrajz tanításánál kiválóan hangsúlyozni kívánom a tantervben, az ügyes térkép-olvasást, mert erre — a mi nélkül pedig eredményes földrajzi oktatást elképzelni sem lehet — még sok iskolában nem fordítanak kellő gondot. A tervezet anyagbeosztását különben helyesnek tartom, mert kellő fokozatossággal nyújtja s minden fokon kerek egészsze foglalja össze mindazt — úgy az osztatlan, mint az osztott részben — ami az elemi népiskolák anyagát képezi. A földrajzi alapvető fogalmak, közvetlen szemlélet alapján, kirándulások alkalmával közöltessenek.

6. A történelem s polgári jogok és kötelességeknek a tervezetbe fölvett anyagáról ugyancsak főnti véleményemet kell ismételniem. A történelmi résznek kiváló érdeme, hogy az egyháztörténelem nevezetesebb mozzanatait is felöleli. Ehhez azonban ilyen tartalommal és beosztással összeállított tankönyv is kell. Említendőnek tartom itt azt, hogy a tanterv a szemléltetés elvének alapján mondja ki azt, hogy a történelmi szemléltető-képek alkalmazását hasznosnak és szükségesnek tartja.

7. Az énektanítás elvei teljesen helyesek.

8. Számolás és mérés. Az első olyan tantárgy, a melyből lehetőleg minél többet kell feltehnünk, a másodikból pedig adnunk kell a legszükségesebbeket, mert a gyakorlati életpályákon, a melyeken a népiskolák tanulóinak 90%-a elni fog, a boldogulás egyik alapföltétele a jó számolás. Ez okból a tervezetben fölvett anyaghoz, habár az az osztatlan iskoláknál soknak látszik is, hozzájárulok; miben megerősít azon személyes

tapasztalásom is, mivel láttam osztatlan falusi iskolában tanuló falusi paraszt gyerekeket fátömböket köbözní; a mi csak a mellett bizonyít, hogy ügyes, szakavatott falusi tanító előtt a kiterjedtebb számtanítás és mérés tan sem elérhető utópia.

9. A természeti ismeretek közlésére a tervezetben fölvett tananyagot az osztatlan iskolai részben elengedőnek, az osztott iskolai részben pedig kimerítőnek találom. De a tantervben hangsúlyozni kívánom azt, hogy úgy a természetrajzi, mint a természettani rész közlése és megrögzítése közvetlen szemlélet alapjaira fektetessék s ezek a leginkább a rendszerre fejlesztendő iskolai kirándulások alkalmával nyújtassanak; mert csak a közvetlen szemlélet alapján szerzett ismeretek lehetnek erősek és állandóak. Az osztott iskolák tanterv-részleténél fölvenni óhajtanám azon utasítást, hogy a sikeres oktatás érdekében a kirándulásoknál nem szemléltethető természetrajzi és természettani anyag kellő földolgozhatása és alapos megértetése okából szükség van a különféle természeti testeket (egyedeket) magában foglaló gyűjteményekre; illetve a legszükségesebb — habár egyszerű — természettani kísérletező eszközökre. Ez azonban zsinórmértékül szolgáland az osztatlan iskolákra nézve is.

10. Rajzolás és szépírás. A rajzoktatás reformja ez idő szerint európaszerte vita tárgyát képezi. Hogy milyen lesz e tárgyban a végleges megoldás vagy jobban mondva megállapodás, az talán a közel jövőben eldőli. E kérdéshez tehát most nem kívánok tüzetesebben hozzászólni, csupán annyit jegyzek meg, hogy ezen alakilag képző hatású s a jó ízlést, kezűgyességet és szemléletet fejlesztő művészeti tárgy tanításánál, a formák közé szorított mértani diszitmény rajzok mellett, szabad tért engednék (mint a hogy a gyakorlatban teszem is), a szabadkézi rajznak is, mert ez nem nyugózi formákhoz — korlátok közé — a szellemet, hanem ennek szabad szárnyalást enged s úgy szolgálván a főntebb jelzett célokat is, a természet törvényeivel harmonikusabb.

A szépírás alapelvei már rég gyakorlatban levő megállapodott törvények.

Főnt elmondottak után ki kell jelentenem, hogy észrevételeim a tanterv-javaslat érdemeiből semmit sem akarnak levonni; hiszen az elmondottak főntartása mellett azzal, a részletekre nézve egy ösvényen haladok; sőt velem együtt mindenki, a ki ezen érdemes, gondos, szakavatott tervezetet ismeri, ezt csak a legigazibb elismeréssel illetheti; de az alapelvekre nézve nem értek egyet a javaslattal, mert ez két külön tantervet kontemplál; míg én — és velem sok ezren — egy egységes tantervet óhajtanánk, párhuzamosan adott minimális és maximális tananyaggal.

Én tehát a m. t. Tanácsnak egy ilyen tanterv kiadását ajánlom.

A mi az általam jelzett sarkalatos alapelvek és a részleteknél elmondott észrevételeimet illeti,

azok nagyon természetesen vita tárgyát képezhetik, sőt kell is, hogy képezzenek; mert örök igazság marad, hogy a vita tüzen tisztázódnak az életrevaló eszmék.

Főnt elmondottak által a m. t. Tanács megfizető bizalmának törekedtem megfelelni, s ha e csekély munkám által némileg megvilágítottam egyet-mást s így a régen várt tantervtökéletesítéséhez valamennyire hozzájárulhattam és annak végleges megalkotásánál eszméim irányzatát föl ismerem: meg leszek nyugodva, hogy e fontos, nagy munkához néhány porszemmel én is hozzájárulhattam.

Jászó, február hava.

Tóth Géza s. k.

III.

Észrevételek a mindennapi kath. iskolák tantervettervezetere.

Jelen tervezet két főreszből áll. Az első főresz az egytanítós és kéttanítós iskolák tantervét (két óratervvél); a másik főresz pedig a három-, négy-, öt és hat-tanítós iskolák tantervét (négy óratervvél) foglalja magában.

A kath. tanfélék előtt nem kell e munka kiváló tulajdonságait méltatni; de mivel hat-nyolcz év előtt készült, szükséges volt behatvan tanulmányozni, hogy a folyton haladó pedagógia vívmányait értékesíthessük.

Nagy figyelemmel olvastam át e tanterv-tervezetet s mondhatom, hogy az állam e nemű tervezetének nem marad mögötte, sőt azt több dologban fölülmulja.

Észrevételeimet a következőkben foglalom össze:

1. A világosság és könnyen áttekinthetés rovására a vallásos élet tárgyai az egy- és kéttanítós, továbbá a többtanítós osztályokra össze van vonva s * *dülbölök* és *jelzésekkel* lehet csak abból az osztályban, részben osztott és teljesen osztott iskolák hit- és erkölestani anyagát kisorsolni. De meg a még oly körültekintő korrek-turázás mellett is megtörténhetik, hogy a *-ok vagy eltűnnek, vagy pedig másutt tűnnek föl. Ép azért kívánatos volna, hogy a teljesen osztott iskola hittani anyaga megfelelő helyen (42. lapon) *osztályonként* külön-külön szedessék, jelzett lapon ugyanis csak az van írva, hogy az egyes osztályokban végzendő hittani tananyag világos megkülönböztetéssel föl van tüntetve az egy- és kéttanítós népiskolák tantervében. (14. l.)

2. Sok nyomdafestéket fogyasztottak el annak megvitatasára, hogy a beszéd- és értelemgyakorlat a szülői házból vagy az iskolából induljon ki. Annál bizonyos, hogy a beszéd- és értelemgyakorlatok nagyon találó új ezime, a *lakóhelyi ismeretek* is azt mutatja, hogy inkább a szülőházból kell kiindulnia, mert a gyermek ott ismerős legjobban s ő maga is onnan indult ki először. Jelen tanterv azonban az iskolából indul ki.

A beszéd- és értelemgyakorlatok anyaga különben nagyon ügyesen van összeállítva. Főbb

pontjai: Az iskola, Otthon és a Község. Csekély-segem a fölosztásnál a *templomot* is, mint külön főpontot vettem volna, de annyit föltétlenül óhajtanék, hogy a 21-ik oldalon a templom nemesak az egyik, hanem a másik év *részletes* tananyagában is előforduljon, mint pl. ez az iskolaterem, engedelmesség, évszakok és háziállatokkal is történt.

Az osztott iskola II. osztálya tananyagában az időről egy szó sincs, az I. osztály tananyagában pedig csak ennyi: «A maga idejében a négy évszakot». A napszakokról, a napról, hétről, hónapokról s évről, a fali- és zsebóráról említés sincs téve.

3. Nem tartom helyesnek, hogy a gyermek, mielőtt írni-olvasni megtanulna, a II. osztályba legyen sorozható. Jelen tanterv (22. l.) az egy- és kéttanítós iskola I. osztályától annyit kíván, hogy *legalább* a kis betűket tanulja meg írni-olvasni. Tanulja meg ő azt mint I. osztályos s úgy gyakorolja tovább a II. osztályban, mert különben még a III. vagy IV. osztályban is, ha egy, nem a nevével kezdődő nagy betűt kell írnia, csak a tollat rája s végre kis betűvel írja le.

Ugyancsak (22. l.) a III. és IV., V. és VI. osztályokban csendes foglalkozásnak az olvasmányok másolása mellé a III. és IV. osztályokban azok tartalmának apróbb mondatokba foglalását és az V. és VI. osztályokban azok tartalmának a leírását is fölvenném.

4. Az egy- és kéttanítós iskola V. és VI. osztályában (26. l.) a történelemből nem kell mindkét évben a *pragmatica sanctiót* fölvenni, mert a polgári jogok és kötelességek anyagába is föl van véve, itt kell azt a másik év anyagába osztani s így minden évben mindkét csoport tanulja.

5. Az osztott iskola IV. osztályában egy *meghatározott történelmi olvasási óra* vétessék föl, hol életképekben és életrajzokban venné a tanuló a főbb magyar történelmi ismereteket s ez képezné az előkészítést a tulajdonképeni történelmi oktatáshoz, ez városi osztott iskolákban már sikeres gyakorlatban van. Ezzel az óraszámok nem lépik át a törvényszabta határt, mert a torna nincs benn a kötelező óra-számban. Az V. osztály történelmi anyagába pedig fölvenni óhajtanám I. Ferencz József apostoli király és Erzsébet királyné életrajzát.

6. Az osztott iskola polgári jogok és kötelességek V. osztályú tananyagába föl lehetne venni a mezőrendőri-, ipar- és cselédtörvényt, a VI. osztályba pedig Magyarország és a társországok közti viszonyt, továbbá a közös ügyeket.

7. Az osztott iskola első osztályának számtani anyaga így van adva: «Ezen osztály fejszámolási anyaga 10-ig terjed». Gyakorlatból tudom, hogy 20-ig terjedhet. Ezután venném még a *fél és pár* fogalma szemléleti alapon. Továbbá a méter, liter és kilogramm mint egységmértékek szemléltetését, mert erre a megnevezett számokkal való műveletek megfejtésénél az első osztályban is szükség van. A II. és III. osztály-

han az idő, pénz és mértékekről egy szó sincs, de azért a IV. osztály tananyagában ezt találjuk: «Az első osztályok számkörében végzett mértékismertetést ismétli». A II. osztály tananyagánál fölveendő volna még a szorzótábla összeállítás és begyakorlása. A római számjegyeket nem a IV., hanem a II. és III. osztályok keretében ismertetném, a legnagyobb római számbetűegység az M = 1000 és ez ép a III. osztály számkörébe; gyakorlati értékesítésükre pedig az írásbeli föladványok megjelelése nagyon alkalmas.

8. Az osztott iskola VI. osztályában az egészségügyi közleményeknél nagyon kívánatos volna: a pallika romboló hatását az egészségre — szintén a tantervbe fölvenni.

9. A gazdasági gyakorlatok mellett nincsenek fölveve a háztartási ismeretek, pedig erre a leányoknak szükségük van.

10. A tantárgyak között fel van veve a szépírás (7. l.). Hát nem mindig szépen kell a gyermeknek írni, hisz ezzel arra szoktatjuk, hogy neki csak a szépírási órán kell szépen írni, máskor meg össze-vissza hányhatja az írást. Ép ezért ugyanazon észél elérésére ne mondjuk *szépírás*, hanem *írás-írás*. Ez ép úgy készíteti a gyermeket a rendre, tisztaságra, fokozza az izlését és szépérzékét és tévútra egyáltalán nem vezet.

11. Ezek után áttérek jelen tanterv-tervezet leglényegesebb két hibájára, egyik az, hogy az egész vonalon a II. osztály tananyagába semmi nyelvtani ismeretet föl nem vett; a másik pedig az, hogy a fiúk kézügyességét oktatásáról, a ma anynyira divatos s épen nem is haszontalan oktatásról meg sem emlékezik.

A Gondviselés intézkedése folytán 24 éve működöm mint tanító s ezen időből 10 évet töltöttem osztatlan népiskolában, most pedig már 14-ik éve, hogy osztott iskolában tanítok s évek óta a II. osztályt vezetem: így tapasztalásból állíthatom, hogy a II. osztályú gyermekek képesek a nyelvtani ismeretek elsajátítására.

Elmondom röviden, mire oktattam őket a részben osztott és többtanítós iskolában:

A részben osztott iskola II. osztályának tananyaga volt: Hang, betű, rövid és hosszú magánhangzó, egyjegyű és kétjegyű mássalhangzó, a mondat (az alany és állítmány nyelvtani meghatározása nélkül), szó, szótág ismertetése heti egy órában. A kéttanítós iskola jelen óratervébe a tananyag könnyen be volna illeszthető oly formán, hogy a beszéd- és értelemgyakorlatok csoportos két órájából felórát s az olvasási külön négy órából szintén egy-két órát a nyelvtani ismeretekre fordítanánk. Vagy pedig az írás-olvasási négy órából egy órát használnánk a nyelvtani magyarázatokra. (11. l.)

Az osztott iskola II. osztályában pedig a következő tananyagot dolgozom föl: A már említett nyelvtani anyagon kívül: állító, tagadó és kérdő mondat; alany és állítmány, főnév, névelő, melléknév, számnév, személyes névmás, az egyes és többes szám, az ige, a főidőkkel.

A pont, vessző, kérdő- és fölkiáltójel ismertetése. Itt a nyelvtan két órában tanítandó, egy óra a beszéd- és értelemgyakorlatokból és egy óra az olvasásból vonandó el. (38. l.) A többi osztályokban az egy- és kéttanítós iskolákban a nyugta helyett (24. l.) nyugtatvány, ellennyugtatvány és távirat, a többtanítós iskolákban szintén az ellennyugtatvány, meghatalmazás, távirat, hirdetmény, végrendelet, a próza és vers megkülönböztetése volna fölveendő.

A mi végül a fiúk kézügyességi oktatását illeti, azt teljesen mellőzni nem lehet. Nálunk főczél minden tárggyal a magyar nemzeti érzés és a katolikus öntudat fejlesztése. Fogadjuk azért ezen idegen esemetét is szívesen s azt viszonyainkhoz átgűrva iparkodjunk általa a magyar ifjúságot a rájuk hasznos dolgok kiválasztásával a munka megkedvelésére vezetni.

A föntiekben van szerencsém a Magyar Kath. Tanítók Tanügyi Tanácsa megbizásának elégetve azon forró óhajtasomnak kifejezést adni: vajha ezen tanterv-tervezet a magyar katolikus püspöki kar által szentesítettnek, hogy így a közfoglalomnak átadva már legközelebb a magyar kath. tanügyi folytatólagos fölvirágozására szolgálhasson.*

Nagyvárad, 1903 február 28.

Közoktatási reform Angliában.

(Folytatás.)

A püspökök körülbelül meg lévén elégedve a közoktatási törvényjavaslattal s velök együtt a többi protestáns felekezet, a melyet kereszténynek még lehet nevezni, az elég volt ahhoz, hogy több nagyon előkelő és főleg antikeresztény folyóirat neki támadjon. A *Contemporary Review*, a *Fortrightles Review* vezettek s nyomukban a *Nineteenth Century and after* nevű, a mely pedig gyakran méltányos a keresztény fölfogással szemben. Ők, valamint szellemi rokonaik mindenestre többet buzgókodtak a törvény megszavazása ellen, mint mellette a katolikusok, anglikánok vagy a többi, vallásukra tartó protestánsok; de a katolikusok különösen azért nem lelkesedtek a törvényért, mert a kormányban nem bíztak, hisz ez a kormány és az elődjei 1870-től 1903-ig halgatagon türték, hogy a felekezetenküli iskolai hatóságok a katolikus iskolákkal sok rendbeli igazságtalanságokat elkövethessenek.

Nem kevesebb animozitással fogadták a javaslatot a képviselőházban, csaknem minden paragrafusához indítványoztak módosításokat, a melyeket hosszas beszédekkel indokoltak. A liberális képviselőknek csaknem mindegyike fölszólt a bevallott czéljuk az volt, hogy a javaslatot megbuktassuk. Egymásután rendeztek meetingeket, hogy a közvéleményt ellene fölizgassák. Mindez

* A tanterv-javaslatához a hozzászólásokat készséggel közöljük. Szerk.

nem használt, mert a kormánykonzervatív pártja is összeszedte magát. A miniszterek e törvényhozáson kívül is védelmezték javaslatukat hosszú beszédekkel: *Balfour* miniszterelnök többször tette meg ezt. *Yorst*, a Board of Education vezetője s utódja *Devonshire* lord s azon miniszterek is tartottak beszédeket a javaslat mellett, a kiknek szakmájával a közoktatás csak távoli vonatkozásban állott.

Legtöbbet lendített rajta Anglia legnépszerűbb kormányfője: *Chamberlain* gyarmattügyi miniszter, a kinek olyan nagy a befolyása, hogy a fiát meg tudta tenni főpostamesternek, azaz postaügyi miniszternek, s a kinek nagy a hatása a kormánynak általános politikájára; az angolok szemében cseppet sem ártott neki Európa előtt való népszerűtlensége a búr háború miatt; az angolok mégis legnagyobb államférfiúknak tartják s azokat a liberálisokat végre sikerült a javaslatnak megnyernie, a kik a kormánypárthoz legközelebb állanak, mert ezzel egyetértve nem akarnak Irországnak önkormányzatot adni. Végre is csak úgy biztosíthatta a javaslatnak törvényerőre való emelését, hogy egyik *liveringhami* kérdésében kabinetkérdésé tette s kormányválságot jósolt, ha megbuktatják. *Balfour manchesteri* beszédeben hasonló eshetőséggel fenyegetőzött. Mind a kettő úgy okoskodott, hogy államra és községekre óriási teher hárítlanék, ha megszüntetnék a felekezeti iskolákat, a mint ezt a radikális liberálisok és non-conformisták követelték. Rengeteg sok új iskolát kellett alapítani, holott a felekezeti iskolák is becsületesen végezik feladatukat; az állami és községi iskolák pedig feleketnélküliek volnának, jóllehet, a vallási oktatást az angol nemzet tulajdonképen nem akarja kiküszöbölni iskoláiból. Azt is kifejtette *Chamberlain*, hogy az iskolák fölött való állami felügyelet, a mely pénzügyi, pedagógiai és közegészségügyi tekintetekre szorítkozik, az államnak minden jogát biztosítja; a felekezetektől pedig nem lehet azt a jogot elvenni, hogy maguk nevezzék ki tanítóikat, mert csak így lehet biztosítani azon célok elérését, a melyeket a felekezeti iskolák kezdettől fogva maguk elé tűztek, hogy tudniillik a gyermekeknek hitvallásos nevelést adjanak.

A képviselőházban e törvényjavaslat ellenségei különösen a hitoktatás ellen hadakoztak. *Comper-Temple* képviselő például azt javasolta, hogy ez csak heti két órára szorítkozzék. Ez ellen *Vanhan* londoni bíboros érsek a legtekintélyesebb angol napilapban: a *Timesben* szólalt föl, a mi szokatlan látvány volt, mert a bíbornokok tudvalevőleg nem szoktak lapokban nyilatkozni s kimutatta, hogy *német elemi iskolákban* sokkal több órát fordítanak a hitoktatásra. Egy másik nyilatkozatában pedig leleplezte az ellenzékét, mint a mely a felekezeti iskolák létevére ellen tör. Főszóalásainak nagy hatása volt, a mennyiben az angol katolikusokat is fölrázta közönyükből, s *Vanhan* nyilatkozatai után léptek tulajdonképen a cselekvés mezejére. A katolikus igaz-

ságról nevezett társaság (*Catholic Truth Society*) erre 1902 szeptemberében azon ellenzéki férfiak beszédeiből, valamint az ellenséges lapok és folyóiratok beszédeiből mutatta ki, hogy mind-egyiknek egy a célja: meguyomorítani a hitvallásos iskolát. Végre a *Nineteenth Century* folyóirat is beadta a derekát; általános keresztény irányja mellett úgy is különös volt, hogy egy követ fújt a disszenterekkel, a non-conformistákkal és liberálisokkal; s közölte *Yorstnak*, a mi fogalmaink szerint Anglia közoktatási miniszterének ezikkét az utóbbiak ellen, a melyben kiemelte annak a szükséges voltát, hogy az állam átveszi az iskola-épületeket és annak méltányos voltát, hogy a tanítók kinevezése és elbocsátása a felekezetek jogkörébe fog tartozni, a mint ezt a püspökök is követelték, mint főntebb láttuk.

Az állam atvén a felekezeti iskolák épületeit s így természetesen gondoskodni tartozik róluk. Ezzel méltányossági szempontból, nagy terhet vett magára az állam, de másrészt a felekezetek pénzügyi tekintetben nem képesek a szükségletekhez mérten megfelelő számban létesíteni ilyen épületeket. Inkább az államnak adták át tehát közel ezer millió koronát érő iskolai épületeiket, miután emezeknek felekezeti jellege amúgy is biztosítva marad. Ez volt az a híres 7. paragrafus, illetőleg klauzula, a mely körül a leghevesebb harcok folytak; végre már 1902 nyarán megszavazták 118 szónyi többséggel, míg az új törvényjavaslatot második olvasásban már ugyanazon év májusában 213 szónyi többséggel fogadták el.

Ilyen óriási többség különben ritka szokott lenni az angol parlament történetében. Megtörtént azonban az a különös eset, hogy a kormány többsége a végleges döntésnél 44 szavazatra zsugorodott össze, mert az ír képviselők a liberális ellenzékkel szavaztak.

Vetés.

(Folytatása következik.)

KÜLFÖLDI TANÜGY.

Tanszerkiállítás és Tanszer-muzeum Bécsben. F. hó 5-én nyílt meg az Osztrák Iparművészeti Muzeumban (Stubenring) az új tanszerkiállítása, melyet nemcsak a tanférfiak, hanem a közönség is nagy érdeklődéssel tanulmányoz. A kiállítás ügyes elrendezése igen megkönnyíti a kiállított szemléltető eszközök tanulmányozását. Német alaposágra vall a terjedelmes katalógus, mely rövid, világos tájékozást ad minden részletes magyarázat nélkül az egyes csoportok pedagógiai és didaktikai értékéről. A kiállítást majd részletesen is ismertetjük, mert teljesen méltó arra, hogy igazi alaposággal foglalkozunk különösen azon részleteivel, melyekben a legtöbb haladás észlelhető s reánk nézve azért tanulságosak, mert megtanítanak arra, hogy a haladásnak nem természetes járuléka a kozmo-

politizmus, s hogy a mult hagyományai, eszméi természetes alapját képezik a nemzeti haladásnak. Hogy mi a nemzeti eszme a nevelésben és a tanításban, azt megtanulhatja minden magyar pedagógus a bécsi tanszerkiállításon, mert e kiállítás minden csoportjának nemzeti karaktere van. Nem kiesinyeli itt a haladás a multat, nincs itt üres nagyképűsködés, felületességből származó nagyvonalas, az újnak dicsőítése azért, mert új, hanem feltűnik előttünk mindenben a komoly szakszerűség, a németet jellemző hivatásszeretet és alaposság. A nevelésoktatás úgy látszik teljesen szakított a vallástalan, anyagiás irányzattal s erősen keresi és követi az eszménynevelés útjait. A kiállítás képe a következő. A földszinten van kiállítva: I. katólikus hitoktatás, II. evangélikus, III. az izraelita vallásoktatás, IV. a szabadkézi rajzolás, V. a geometriaoktatás tanszerrei. A rajzolás csoportját a különböző iskolák növendékeinek karakterisztikus rajzai teszik értékessé. Az első emeleten: a földrajzi, történelmi, a klasszika filológiai; a francia, az angol és a német nyelvi, a fizikai, vegytani és természetrajzi oktatás újabb tanszerreit találjuk. A kiállítás délelőtt 9 órától és délután 3 órától mindennap megtekinthető. A rendezőség az idegenekkel igen előzékeny, sőt szívélyes. Nem mulaszthatom el e rövid ismertetéssel kapcsolatosan jelezni, hogy Bécsben, IX., Grünethorgasse 11. sz. alatt már február hóban megnyitott «Az ausztriai tanszermuzeum» s mindennap megtekinthető 3–6 óráig. Ez az állandó muzeum egy kétemeletes épületben van s a bécsi tanszermuzeum-egyesület tulajdona. Igen gazdag és tanulságos, sok pedagógiai érzékkel berendezett muzeum. Az egyesületi tagok fölválva, mint naposak látják el az irodai, felügyelői és egyéb teendőket. Az idegent itt is igen szívélyesen kalauzolják a német kartársak, a kik minden díj nélkül, azon fontos elvtől lelkesítve dolgoznak a muzeumnak és vesznek részt a muzeum vezetésében, hogy a jó tanító nemcsak az iskolában, hanem az iskolán kívül is hivatásának él. A tanszermuzeumot is bővebben ismertetjük.

IRODALOM.

Beküldetett. «A magyar kath. iskolák ellátása». Irta: Bertalan Vince. Megjelent Esztergomban. Ára 1 korona. Szerző 15 oldalon tárgyalja a tanítók fizetésének rendezése alkalmából fölmerült helyzettel szemben a kath. iskolák szükségletének ellátására kínálkozó módokat. Szerinte első mód, hogy az állam az 1893: XXVI. t. cz. 16. §-ban megállapított államsegélyt 400 koronán felül is biztosítsa, mely esetben a lakbért a fentartó fedezze. Második módnak az általánosan kötelező kulturadó behozatalát és végül harmadik módnak csupán a kath. hivatásra kötelező kulturadó megállapításának eszméjét veti föl. A buzgalom és a lelkesedés a kath. tanügyért, mely szerző minden sorából kiérkezhet, eifeledteti az olvasóval a füzetke némely kitölthető sajátosságait.

Új tanításmódja az «Írás-olvasásnak». Nem kell phononika. Irta Ember György. Megjelent Nagyváradon. Részletesen ismertetni fogjuk.

VEGYESEK

Mailáth püspök a budapesti diákokhoz. A budapest-józsefvárosi polgári iskola 350 növendéke Ulrich Gyula igazgató és több tanár vezetésével tanulmányutra indult és erdélyi tanulmányútjában vasárnapeste 7 órakor különvonaton Gyulafehérvárra érkezett. A vasutnál óriási közönség várta az érdekes egyenruhájú diákokat, a kiket folytonosan éljenezve az ottani fúvószenekar kísérete mellett egészen a szállásig követett. A diákok az Európaszállóban voltak elhelyezve és tanáraikkal együtt, Mailáth gróf erdélyi püspök vendégei voltak. A nagy társaság nem gátolta őket abban, hogy még aznap félkilenczkor lámpionokkal a várba fölvonuljanak, ahol fényes szerenád adtak az aulában az erdélyi püspök tiszletére. Szerenád közben Ullrich Gyula igazgató mondott hálatali üdvözlőbeszédet, melyre Mailáth püspök apostoli szívének egész szeretetével válaszolt. Erzes szavai, melyeket az ősz katedrális falai szép csengőben vertek vissza, ezek voltak: «Vigy, nemes ifjúság, ezen történelmi eseményekkel megszentelt helyről idöülizmust hoz, hogy azok a törekvések, melyek a dicső ősokeket a hazai boldogságának munkálásában hevitették, veletek és bennetek megvalósuljanak: szívj erőt és lelkesedést a nagy Hunyadi és társának itt porladozó esontjaiból, melyeket, habár barbár kezek a magyar nemzet viszontagságos és szomorú napjaiban széjjelzörtak, de az utókor mégis hálás legyelettel őrzi meg itt emléküket, hogy nagyok és dicsőnek lásd az angasztodályzat benné és vele nagyok és boldogok szeretett drága hazánkat». Az ifjúság másnap reggel résztvett a szentmiseáldozaton, érthető érdeklődéssel és kíváncsisággal nézte végig a négy kisebb rendek föladását, mely alatt Erdődi Ernő országosan ismert kiváló énektanárunk vezetése mellett szebbnél-szebb egyházi énekeket adott elő bámulatos ügyességgel. Szentmise után megjelentek a székesegyházat és nevezetességét Ujfalusi dr. apátkanonok kalauzolása mellett, a csillagvizsgáló, a Bathyány-könyvtár, a római katólikus főgimnáziumot, a római muzeumot, a hol az apulumi ásatások találmányai rendkívüliség számba mennek. A vonathoz déiben a kikisérte a diákokat Mailáth püspök, a hol soha el nem enyésző emlékü kedves ovációkban részesítették az apostoli főpásztort.

Báró Hornig Károly veszprémi püspök úr, a mint örömmel értésülünk, teljesen fölépülve hosszas és súlyos betegségéből, a husvétii szent ünnepekre székhelyére, Veszprémbe érkezett, hol a lakosság osztatlanul kitüntető lelkesedéssel és szeretettel fogadta a nagynevű főpásztort.

Egy kis helyreigazítás! Illetékes helyről kaptuk a következő helyreigazítást: A «Nepnevelő» legutóbbi számában «A magyar kath. tanítók fizetésrendezése» című cikkben Bertalan V. a többi között azt állítja, hogy a tanítók minimális fizetésének 600 frtban való megállapítását első sorban ő proponálta. A történelmi igazságnak tartozunk annak kijelentésével, hogy azt az indítványt legelső sorban h. e. Győrffy Iván volt primási főtanító tette meg az 1870 aug. 15—18-án tartott első egyetemes tanítói gyűlésen, még pedig az Esztergom vidéki néptanítók egylete nevében. Idő- és alkalmoszerűnek tartjuk az egyetemes gyűlés naplója nyomán az indítványt közölni, bizonyítékául annak, hogy a tanítók egyetemességének ez irányú óhaja a népoktatási törvény megszületésével majdnem egyidejű. Szól pedig az indítvány: 1. A néptanítók fizetésének minimumát az esztergomvidéki néptanítók egylete 600 frtban javasolja megállapítani (Eljenzés.), mely összeg ténylegesen szolgálatban töltött 5 év után legalább 50 frtnyi szaporítással lenne emelendő: a segédtanítók évi 400 frt, vagy 200 frt és teljes ellátással lennének díjazandók. 2. A tanítók nyugdíjára vonatkozólag kívánja az egylet nemcsak méltányossági, hanem humanitási szempontból is, hogy mindazon nyilvános tanító, ki hivatásának kötelmet tehetsége szerint, habár szolgálati idejének tartama 25 éven alul állana is, teljesítette s bármely testi vagy lelki tehetetlenség vagy baj folytán munkaképtelenné vált, úgyszintén halála esetén családjára is tisztességes nyugdíjban részesüljön. 3. Miután vallásfelekezeten kívül álló állampolgárok a hazában

tervez nem lehetnek s csak a telektervek járulnak addig, amíg a szabványokhoz kívánja az egyet, hogy nevesek az állam és közügy, hanem a telektervi iskolák építési munkái ezek szabályai s egyformán részesítenek a biztos és nyugdíjzártság jövedelmében. Ezeket betű szerint írjuk ki az első építési szabványok napjából, melyből az utóbbi, hogy a 600 frtos minimum első adótványozás Gyocffy Ivan volt, még az is kitűnik, hogy az az adótvány vetette el a közpártok a óta már kiesirőzt magját, s adta meg az impulzist a tavóti nyugdíjzártság helyes arányítására. A 33 év előtti nyugdíjzártság megneve a 600 frtos óhaj sokkal nagyobb volt, mint a maoyt manap tenyleg elértek — az állami tanító.

Nyilatkozat. Mult év nyarán rövid időre szóló megbízást adtunk népies kiadványaink terjesztésére dr. Weiss Frigyes úrnak. Miután a megbízás határideje már régen lejárt, nevezett pedig nálunk azóta nem jelentkezett, kinyilatkoztattuk, hogy a dr. Weiss Frigyes úrnak adott megbízásunkat tőle megvonjuk. Fölkérjük mindazokat, kiknél nevezett a Társulat nevében jelentkeznek, hogy neki a Társulatra vonatkozólag semmi megbízást ne méltóztassanak adni, ellenkezőleg sziveskedjenek a fölszólítani, hogy minek előbb jelentkeztek alulrott kiadóhivatalban. A Szent-István-Társulat kiadóhivatala. (Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28.)

Szerkesztői üzenetek.

Gy. F. A tanfolyamokra vonatkozó hirdetéseket ügyesen kísérjük és azokat lapunkban is közletesszük. — Gy. F. A beküldött helyreigazítás beérkezett. Köszönik. O. J. Köszönet az illető árva nevében. A küldemény a szabványokba érkezett s mi is ezen az úton továbbítjuk. X. A nyugdíj helyreigazításra beadandó kérvényhez csatolandók a helyreigazítási díjlevei és annak adatait esetleg támogató egyéb okmányok. — Sz. R. 50 példányt küldtünk az emók címére. — O. D. Beérkezett. Köszönik fogjuk. — Sz. P. Fölhasználok. — M. F. Közzétettük. — T. S. A jövő szám hozza. Az ajánlatot kész örömmel fogadjuk. — D. A. A népszkolai bizonyítvány helyreigazítás a törvény intézkedése alapján; de ha kérvényhez mellékelik, mint mellékletre 30 filleres bélyeg ragasztandó. — F. K. Hazaérkezett székelyre. — H. A. Beérkezett. Fölhasználok. — P. E. 1. A tanító jövedelme után semmitse közsegi adóval meg nem terheltető. A kérvényt telebbezze meg az illetékes közigazgatási hatósághoz. 2. Az apró emberek tudománya megrendelhető bármely könyvkiadóhivatal utján. Ara 2 korona. Kiadta Lampel Hebert cég Budapest. — M. F. Az iskolaelnőttől fizeti a helyettesítési díjat. — M. L. 1. Fő, hogy okleveles tanító legyen. 2. Két évi gyakorlati év után a miniszter ad engedélyt a vizsgálatra. 3. A szabályzat és terv megrendelhető a m. kir. egyetemi nyomdában Budapest. I. Vár. Ara 40—40 fillér. 4. Nem jelentkezhet. O. F. A 4—5 példányt a kiadóhivatal küldi. — H. A. A kívánt szöveget elküldük. — T. Gy. Fölhasználok. — G. K. Ez év negyedére is megtörtént a kiadványozás. Mikor kopogtat be ismét? — T. F. Levélben feleltünk.

Felelős szerkesztő: Ember Károly.

PÁLYÁZATOK.

Esztergomi érseki megye.

A gyaraki róm. kath. tanító állomás betöltendő. Jövedelem: községtől 600 kor., ismétlő iskoláért 20 kor., tandíj minden tanuló után 2 kor., tanulók száma 70 kö-

rül, 3000 ol. legelő, mely részük is használható, hasznos értéke 100 kor., 1/2 holdnyi kert, tanterem fűtésére 2 ol. ta. Nyelv tót és magyar. Képesített tanítók vagy tanítónok pályázhatnak április 30-ig. Alomias szep. I-on elfogadandó. *Holt's Marton, sz.* nyhályuri lelkész. 99 1—1

Nyitrai püspöki megye.

A bronyistyei (plébánia Papradnó, Trencsén) róm. kath. tanító állásra pályázat hirdettük. Fizetés: a hitközségtől 500 kor., államségély 210 kor., tüzifa 24 kor., s meléképületek a lakás mellett. A választás napja I. é. április 22-én. *Mezői Igazgató* lelkész. 100 1—2

Rozsnyói püspöki megye.

A szomolnokhuttai (Szepesmegye, vasútvállomás) róm. kath. kántortanító állomásra I. évi május hó 15-én pályázat hirdettük. A kérvény a kir. sóvári erdőhivatalhoz intézendő, de a szomolnokhuttai plébániai hivatalnál nyújtandó be. Jövedelme magas erdőkinestártól 284 kor., 54 ürm² bükkfa természetben, házhoz szállítva, 56 ürm² bükkfa a tanterem fűtésére. Községtől 127 kor. Rendkívüli segély 100 kor. Egyebek 57 kor. és lakás. Kívántatik orgonálásban jártasság, magyar és nemet nyelvismeret. A tornára és ismétlő oktatásra köteles. 98 1—1

A guszonai róm. kath. egyház (kegyház)ába: Magyar-Helegyre okleveles tanító keresztek. Pályázhatni I. évi május 3-án. Jövedelem: igen tisztességes lakás, gyümölcsös és veteményes kert, 10 köböl tiszta buza, 7 köböl zab, 2 zsák burgonya, 32 m. kemény tüzifa befűtőre, államségély 325 kor., a hitközségtől 100 kor., 80 fillér, tandíj 50—60 kor., esetleges kántoralis stón, 2 1/4 kat. hold föld, 900 □ ol. rét, ezeket a hitközség műveli a kapás növények megkapálása és betakarításán kívül, két marhalégtelési jog. A kántori teendőkhöz jártasság előnyben részesülnek. Jelentkezni Benyó József plébánosnál Guszonán (az. p. Osgyan). Választásra személyes megjelenés kívántatik. 94 2—2

Orgonaépítési műintézet.

Rieger Testvérek

villamosgépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

cs. és kir. udvari szállítók, a Szentsír lovagja, a Ferencz József-rend lovagja.

A párisi és bécsi világhírlapokon stb. helyről kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerint (pneumatikai) tartós, nemes hangú orgonákat szállít. 30 év óta 980 orgonát szállított. Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesít. Orgona jókarban tartása mérsékelt árban elvállaltatik. Tervezetek és rajzok kívánatra díjtalanul.